

សៀវភៅដានីយ៉ៃលែ - លេខមួយរយហុកសិបបួន

ការបើកបង្ហាញវណ្ណកម្មមួយយករណ៍៖ ពីអាឡិចសាន់ដ័រ មហាវង្សបាល
ដល់ទីក្រុងរ៉ូមសម័យទំនើប

Jeff Pippenger
2024-03-29

ឥឡូវនេះ យើងនឹងពិចារណាអំពីបុរេវត្ថុសាស្ត្រដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងមរណភាព
គុណម្បាញរបស់អាឡិចសាន់ដ័រ មហាវង្សបាល ដ៏អស្ចារ្យ ដែលកំណត់ឱ្យអំឡុងឆ្នាំ 538
រហូតដល់ពេលវេលាចុងបញ្ចប់នៅឆ្នាំ 1798។

ហើយនៅពេលដែលគាត់ឈរឡើង នគរបស់គាត់នឹងត្រូវបំបែក
ហើយនឹងត្រូវចែកទៅកាន់ខ្យល់ទាំងបួននិមិយៗ;
មិនមែនទេដែលពួកពង្សរបស់គាត់ទេ
ហើយក៏មិនសូវតាមអំណាចគ្រប់គ្រងដែលគាត់បានគ្រប់គ្រងផងដែរ
ដុំបិតនគរបស់គាត់នឹងត្រូវដកចេញ សម្រាប់អ្នកដទៃក្រៅពីអ្នកទាំងនោះ។
ហើយសត្វចេនទ្រីសខាងត្បូងនឹងមានកម្ពស់ខ្ពស់
ហើយមុនាក់ក្នុងចំណោមមន្ត្រីនាំរបស់គាត់ផង;
ហើយគាត់នោះនឹងមានកម្ពស់លើសជាងគាត់ ហើយនឹងមានអំណាចគ្រប់គ្រង;
អំណាចគ្រប់គ្រងរបស់គាត់នឹងជាអំណាចគ្រប់គ្រងដ៏ធំមួយ។
ហើយនៅចុងបញ្ចប់នៃប៉ុន្មានឆ្នាំ ពួកគេនឹងចងសម្ព័ន្ធជាមួយគ្នា;
ដុំបិតបុគ្គលរបស់សត្វចេនទ្រីសខាងត្បូងនឹងមករកសត្វចេនទ្រីសខាងជើង
ដើម្បីបិទបិទចុះពីព្រមព្រៀងមួយ;
ប៉ុន្តែគេនឹងមិនអាចរកសាអំណាចនៃហែនឡើយ;
ហើយគាត់ក៏នឹងមិនឈរមាំមួនដែរ ឬទាំងដៃរបស់គាត់ផង; ប៉ុន្តែគេនឹងត្រូវប្រគល់ឱ្យ
ហើយអ្នកទាំងឡាយដែលបាននាំនាងមក និងអ្នកដែលបានបង្កើតនាង
និងអ្នកដែលបានពង្សនាងនៅក្នុងគុកនោះផងដែរ។
ប៉ុន្តែចេញពីមកមួយនិមិយរបស់នាង
នឹងមានមុនាក់ឈរឡើងជំនួសក្នុងតំណែងរបស់គាត់ ដែលនឹងមកជាមួយកងទ័ព
ហើយនឹងចូលទៅក្នុងបន្ទាយរឹងមាំរបស់សត្វចេនទ្រីសខាងជើង
ហើយនឹងប្រព្រឹត្តទាំងនឹងពួកគេ ហើយនឹងឈ្នះ;
ហើយគាត់ក៏នឹងនាំព្រះទ័ពទាំងឡាយរបស់ពួកគេជាមួយនឹងហែនឡើយនៅប្រទេសអេស៊ីបផងដែរ
ព្រមទាំងមន្ត្រីនាំរបស់ពួកគេ និងគ្រូរៀនបរិក្ខារមានតម្លៃរបស់ពួកគេផ្ទេរឱ្យបុរាណ
និងមាស; ហើយគាត់នឹងនៅយូរជាងសត្វចេនទ្រីសខាងជើងជាច្រើនឆ្នាំ។ ដូច្នេះ
សត្វចេនទ្រីសខាងត្បូងនឹងចូលមកក្នុងនគរបស់គាត់
ហើយនឹងត្រូវប្រទះនៅដីរបស់ខ្លួនវិញ។ ដានីយ៉ៃលែ 11:4-9។

នៅទីបំផុត បន្ទាប់ពីនគរបស់អាឡិចសាន់ដ័រមហា ត្រូវបានបំបែកហើយ
អស់អ្នកដែលបានតស៊ូដើម្បីគ្រប់គ្រងលើនគរបាត់នោះ
បានវិវត្តទៅជានគរចម្បងពីរ។
នគរមួយគ្រប់គ្រងភាគខាងត្បូងនៃអឌីយ៉ាបាល់របស់អាឡិចសាន់ដ័រ
ហើយនគរមួយទៀតគ្រប់គ្រងភាគខាងជើង។ ចាប់ពីចំណុចនោះតទៅ
នៅក្នុងនិទានទំនាយ ពួកវាត្រូវបានកំណត់អត្តសញ្ញាណយ៉ាងសាមញ្ញថា

សុតចេខាងត្បូង និងសុតចេខាងជើង។ នៅពេលការតស៊ូដើម្បីអធិបតយោយភាពលើពិភពលោកបានឈានដល់ដំណាក់កាលដលៃវាគ្សរូបនបង្ហាញតែវាងសុតចេខាងជើង និងសុតចេខាងត្បូងប៉ុណ្ណោះ៖

និមិត្តសញ្ញានៃគំរោងពីរនោះក៏បន្តរហូតពេញមួយជំពូកទាំងមូល។

នៅក្នុងខទីបុរា សុតចេខាងត្បូងត្រូវបានបង្កើតឡើង ហើយទ្រង់មានអំណាចខ្ពស់បំផុតស្តេចខាងជើងក៏មានអំណាចខ្ពស់ដដែល ហើយនគរបស់ទ្រង់ធំទូលាយជាង។ បន្ទាប់មក នៅក្នុងខទីបុរាមួយ សុតចេខាងត្បូងបានសន្លឹសម្តីនុតជាមួយនគរខាងជើង។ សន្និសីទព្រាហ្មសន្តតិភាពត្រូវបានធានាដោយសុតចេខាងត្បូងប្រទានបុត្ររបស់ទ្រង់ទៅសុតចេខាងជើង ដើម្បីឲ្យសុតចេខាងជើងអាចរៀបអភិសេកជាមួយនាង ហើយផុតពីសេចក្តីបំណងលើសម្តីនុតភាពរបស់ពួកគេដោយចំណងគ្រួសារ។ សុតចេខាងជើងបានយល់ព្រម ហើយបានលះបង់មហាសេរីរបស់ទ្រង់ រួចរៀបអភិសេកជាមួយព្រះនាងពីខាងត្បូង ហើយសម្តីនុតភាពនោះក៏ត្រូវបានចាប់ផ្តើមឡើង។

នៅទីបំផុត ម្ចាស់កុសត្វីខាងត្បូងប្រសូតបានបុត្របុរសមួយ ប៉ុន្តែចុងក្រោយ សុតចេខាងជើងបានធូញទ្រាន់នឹងភរិយាថ្មីរបស់ខ្លួន ហើយបោះបង់នាងចោល ដូចដែលទ្រង់បានធ្វើចំពោះភរិយាទីមួយរបស់ទ្រង់ ហើយយកភរិយាទីមួយរបស់ទ្រង់ត្រឡប់មកវិញ ប៉ុន្តែភ្នែកមាត់នោះ កាលណាភរិយាដើមត្រូវបានស្លាប់ឡើងវិញ ហើយមានឱកាស នាងក៏សម្លាប់សុតចេខាងជើង កូនក្រមុំខាងត្បូងរបស់ទ្រង់ បុត្ររបស់នាង និងបរិវារជនជាតិអស៊ីបទាំងមូលរបស់នាង។ អំពើនៃភរិយាដើមសម្លាប់ម្ចាស់កុសត្វីខាងត្បូង និងបុត្ររបស់នាង ធ្វើឱ្យគ្រួសាររបស់ម្ចាស់កុសត្វីខាងត្បូងកើតកំហឹងយ៉ាងខ្លាំង ហើយបងប្អូនបុរសម្នាក់របស់នាងលើកទ័ពឡើង ហើយវាយប្រហារជាណាចក្រខាងជើង។

កងទ័ពខាងត្បូងឈ្នះលើសុតចេខាងជើង ហើយភរិយាទីមួយដែលបានសម្លាប់សុតចេខាងជើង ព្រមទាំងកូនក្រមុំខាងត្បូងរបស់គាត់ និងកូនរបស់នាង ក៏ត្រូវបានប្រហារជីវិតបន្ទាប់មក។ បុត្ររបស់ភរិយាដើម ដែលត្រូវបានតែងតាំងឲ្យជាសុតចេត្រូវបានគេរំលោភខាងជើងនៅពេលបិតារបស់គាត់ស្លាប់ នោះត្រូវបានចាប់ខ្លួន ហើយនាំត្រឡប់ទៅអស៊ីតទដោយសុតចេខាងត្បូង រួមជាមួយវត្ថុបុរាណខ្លះៗ និងរូបព្រះនាមរបស់អស៊ីតទ ដែលជាណាចក្រខាងជើងបានយកចេញពីរាជាណាចក្រខាងត្បូងក្នុងសង្គ្រាមមុនៗ។ នៅពេលទៅដល់អស៊ីតទ សុតចេខាងជើងដែលត្រូវបានចាប់ខ្លួននោះបានផ្តល់កំហឹងដល់ស្រីនោះ ហើយស្តាប់។ Uriah Smith កំណត់អត្តសញ្ញាណបុរសតួស្រីនេះដូចតទៅ។

«ខទី ៦។ ហើយនៅចុងបញ្ចប់នៃនូវទាំងនោះ ពួកគេនឹងភ្ជាប់ខ្លួនជាមួយគ្នា; ដុំបិតបុត្ររបស់សុតចេខាងត្បូងនឹងមករកសុតចេខាងជើង ដើម្បីបំផ្លិចបំផ្លាញព្រមព្រៀងមួយ; ប៉ុន្តែនាងនឹងមិនអាចរកស្វាមីណាម្នាក់នៃហែនឡើយ; ហើយគាត់ក៏នឹងមិនអាចឈរមាំមួនដល់ ទាំងដៃរបស់គាត់ផង;

ប៉ុន្តែតែងនឹងត្រូវប្រគល់ចេញ ហើយអ្នកទាំងឡាយដែលបាននាំនាងមក
និងអ្នកដែលបានបង្កកើតនាង
និងអ្នកដែលបានពង្សនាងនៅក្នុងគ្រាទាំងនេះផងដែរ។»

មានសង្គមមកកើតឡើងញឹកញាប់រវាងសត្វចេនអែស៊ីប និងស៊ីរី។ ជាពិសេស
ករណីនេះបានកើតមានឡើងក្នុងរជ្ជកាលរបស់បុគ្គលម៉េ ភីឡាដេលេផុស
សត្វចេនអែស៊ីប និងអង់ទីយ៉ូកុស ធអេស សត្វចេនអែស៊ីប។ ទីបំផុត
ពួកគេបានព្រមព្រៀងគ្នាធូរសន្តិភាព ដោយមានលក្ខខណ្ឌថា អង់ទីយ៉ូកុស
ធអេស ត្រូវលះបង់ភរិយាមុនរបស់ខ្លួន គឺឡាអូឌីស និងកូនបុរសទាំងពីររបស់នាង
ហើយត្រូវរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាមួយបរេនីស កូនស៊ីរីរបស់បុគ្គលម៉េ ភីឡាដេលេផុស។
ដូច្នេះ បុគ្គលម៉េបាននាំកូនស៊ីរីរបស់ខ្លួនទៅឲ្យអង់ទីយ៉ូកុស
ដោយប្រទានទុរពុយបណ្តាញការដ៏មហិមាមួយជាមួយនាង។

«ប៉ុន្តែតែងនឹងមិនអាចរកស៊ីអំណាចនៃឯហែនឡើយ» គឺមានន័យថា ឥទ្ធិពល
និងអំណាចរបស់នាងជាមួយនឹងអង់ទីយ៉ូកុស។ ហើយក៏បានកើតឡើងដូច្នេះមែន;
មិនយូរប៉ុន្មានបន្ទាប់មក ដោយសារការកើតមាននៃចេក្រីស៊ីឡាញមួយភុលតែ
អង់ទីយ៉ូកុសបាននាំភរិយាមុនរបស់ខ្លួន គឺឡាអូឌីស និងកូនៗរបស់នាង
ត្រឡប់មករាជវាំងវិញ។ បន្ទាប់មក ទំនាយបានមានបុរសស្នើថា «ទ្រង់ [អង់ទីយ៉ូកុស]
ក៏នឹងមិនអាចឈររឹងមាំបានដែរ ហើយក៏មិនមែនដៃរបស់ទ្រង់ដែរ» ឬពូជពង្សរបស់ទ្រង់។
ឡាអូឌីស ដែលត្រូវបានសុភារឡើងវិញទៅក្នុងការពេញព្រះទ័យ និងអំណាច
បានភ័យខ្លាចថា ដោយសារអាកប្បកិរិយាមិនច្របល់របស់អង់ទីយ៉ូកុស
ទ្រង់អាចនឹងផ្ទុះឲ្យនាងអាប្រឌីនមុតងទៀត ហើយហៅបរេនីសត្រឡប់មកវិញ;
ហើយដោយគិតថា គាត់មានអ្វីក្បែរចេក្រីស៊ីឡាញរបស់ទ្រង់ទេ
ដែលអាចជាការការពារដ៏មានបុរសិទ្ធិភាពប្រឆាំងនឹងហេតុការណ៍បែបនេះបាន
នាងក៏បានផ្ទុះឲ្យនាងត្រឡប់មកក្នុងពលមិនយូរបន្ទាប់មក។
ហើយពូជពង្សរបស់ទ្រង់ដោយបរេនីស
ក៏មិនបានស្តង់រាជ្យបន្តពីទ្រង់ក្នុងនគរដែរ;
ព្រោះឡាអូឌីសបានចាត់ចែងកិច្ចការទាំងឡាយយ៉ាងប្រុងប្រយ័ត្ន
ដើម្បីបិទនាបល្ល័ង្កកសម្រាប់កូនបុរសចុងរបស់នាង គឺស៊ីលេអ៊ីកុស កាលីនីកុស។

«ប៉ុន្តែ អំពើអាក្រក់ដូច្នេះ មិនអាចនាំដោយគ្មានទោសយូរឡើយ
ដូចដែលទំនាយបានទុកជាមុនបន្តទៀត
ហើយដូចដែលបុរសភីសាស្ត្របន្តបន្ទាប់បានបញ្ជាក់។»

«ខណៈ ប៉ុន្តែ មនុស្សមនុស្សនាក់ពីមកមួយនៃប្រៃសរបស់នាង
នឹងកើតឡើងជំនួសទីកន្លែងរបស់គាត់។ គាត់នឹងមកជាមួយកងទ័ព
ហើយនឹងចូលទៅក្នុងបន្ទាយរឹងមាំរបស់សត្វចេនអែស៊ីប
នឹងបុរសវត្តមាននឹងពួកគេ ហើយនឹងឈ្នះ។ ៨។ គាត់ក៏នឹងនាំព្រះរបស់ពួកគេ
ទាំងមន្ត្រីនាំរបស់ពួកគេ និងគ្រូរៀនបរិក្ខារមានតម្លៃរបស់ពួកគេ ដែលជាបុរាណ
និងមាស ទៅអេស៊ីបទទួលរងផងដែរ។
ហើយគាត់នឹងនាំយូរជាងសត្វចេនអែស៊ីបជាច្រើនឆ្នាំ។ ៩។ ដូច្នេះ
សត្វចេនអែស៊ីបនឹងចូលមកក្នុងនគររបស់ខ្លួន
ហើយនឹងត្រឡប់ទៅស៊ីរីរបស់ខ្លួនវិញ។»

«មកមួយនេះដែលចេញពីប្រទេសដែលជាមួយនាង បរេនីស គឺជាបុរសបុរសរបស់នាង គឺ
ពុកឡាម៉េ អ៊ុយអ៊ីហុតតេសេ។ ទើបតែឡើងស្តង់រាជ្យជំនួសព្រះបិតារបស់ខ្លួន ពុកឡាម៉េ

ក៏ឡាងលេកុស កុនុងនគរអហេស៊ីបគុលាម
គាត់ក៏កុតនៅក្នុងរោងកុនុងការសងសឹកចំពោះមរណភាពរបស់បងស្រីខ្ពង្ខន គឺ បរេនីស
ហើយបានប្រមូលកងទ័ពយ៉ាងមហិមា និងឈ្លានពានដទៃនៃដីរបស់សុតចេខាងជើង
នោះគឺ សលេយ្យេកុស កាលីនីកុស ដលៃសោយរាជ្យនៃស៊ីរីជាមួយមាតារបស់គាត់ គឺ
ឡាវឌីស។ ហើយគាត់បានឈ្នះលើពួកគេ រហូតដល់ការដណ្តើមបានស៊ីរី គឺលីតា
តំបន់ខាងលើលើសទន្លេអឺហ្វរត និងសុទ្ធជើតទាំងអាស៊ីទាំងមូល។ ប៉ុន្តែ
ដោយបានឮថា មានការបះបោរមួយកើតឡើងនៅអហេស៊ីប
ដលៃទាមទារឲ្យគាត់វិលត្រឡប់ទៅស្រុកវិញ គាត់ក៏បានប្រសព្វនឹងនគររបស់សលេយ្យេកុស
យកប្រាក់សំបុកពាន់តាឡង់ និងភាជនៈដ៏មានតម្លៃ
ព្រមទាំងរូបព្រះទាំងឡាយចំនួនពីរពាន់ប្រាំរយ។ កុនុងចំណោមរូបទាំងនេះ
មានរូបទាំងឡាយដលៃកាំបីសេសបានយកចេញពីអហេស៊ីបកាលពីមុន
ហើយនាំទៅកាន់ព្រៃស។ ជនជាតិអហេស៊ីប
ដលៃលះបង់ខ្ពង្ខនទាំងស្រុងចំពោះការថ្កោលបង្កប់ព្រះ បានប្រទានចំណងជើងថា
អ៊ុយអ៊ុតតេសេ ឬ “អុនកប្បវត្តិតអំពើល្អ” ដល់ពុទ្ធឡើ ជាការកោតសរសើរ
ចំពោះការដលៃគាត់បានសុភារឡើងវិញដល់ពួកគេ
នូវរូបព្រះដលៃគួរបានចាប់ជាឈ្មោះរបស់ពួកគេ
បន្ទាប់ពីរយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំដូច្នេះ។»

«នេះបើតាមប៊ីសុសត Newton គឺជាសច្ចក្រឹតការណ៍របស់ Jerome
ដលៃបានដកស្រង់ចេញពីអុនកប្បវត្តិតសាស្ត្របុរាណ។ ប៉ុន្តែលោកនិយាយថា នៅមាន
អុនកនិពន្ធខុល្លៈទៀតដលៃស្ថានភាពរបស់ពួកគេនៅសល់រហូតមកដល់សព្វថ្ងៃ
ហើយពួកគេបានបញ្ជាក់អំពីសច្ចក្រឹតលម្អិតដូចគ្នាជាច្រើន។ Appian ប្រាប់យើងថា
ក្រោយពី Laodice បានសម្លាប់ Antiochus ហើយបន្ទាប់ពីនោះទៀតទាំង Berenice
និងកូនរបស់នាង Ptolemy ជាបុត្ររបស់ Philadelphus
ដើម្បីបង្កើនសិទ្ធិចំពោះអំពើឃាតកម្មទាំងនោះ បានលុកលុយស៊ីរី សម្លាប់ Laodice
ហើយបន្តទៅដល់ទីក្រុង Babylon។ ពីស្ថានភាពរបស់ Polybius យើងបានដឹងថា Ptolemy
ដលៃមានរាស្ត្រសាមថា Euergetes ដោយមានសច្ចក្រឹតកំហឹងយ៉ាងខ្លាំងចំពោះការប្រ
ព្រឹត្តយ៉ាងយោធន៍លើបុរសស៊ីរីរបស់ខ្ពង្ខនគឺ Berenice
បានដឹកនាំកងទ័ពចូលទៅក្នុងស៊ីរី ហើយយកបានទីក្រុង Seleucia ដលៃក្រោយមកគួរ
បានរកស្វាទុកអស់រយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំដោយកងយាមរបស់សុតចេអស៊ីប។
ដូច្នេះហើយ គាត់បានចូលទៅក្នុងបន្ទាយរបស់សុតចេខាងជើង។ Polyenus
អះអាងថា Ptolemy បានផ្ទេរខ្ពង្ខនជាមុច្ចាស់លើទឹកដីទាំងមូលចាប់ពីកុន្ធ Taurus
រហូតដល់ឥណ្ឌា ដោយគ្មានសង្គ្រាម ឬសមរភូមិឡើយ
ប៉ុន្តែគាត់បានដាក់បន្ទុកនោះដោយច្រឡំទៅលើបិតា ជំនួសឲ្យបុត្រ។ Justin
អះអាងថា បុរសនិបប្រឹ Ptolemy
មិនគួរបានហៅឲ្យត្រឡប់ទៅអស៊ីបវិញដោយសារការបះបោរក្នុងស្រុក
នោះគាត់នឹងបានកាន់កាប់នគរទាំងមូលរបស់ Seleucus។ ដូច្នេះ
សុតចេខាងត្បូងបានចូលមកក្នុងអំណាចគ្រប់គ្រងរបស់សុតចេខាងជើង
ហើយបានត្រឡប់ទៅស្រុករបស់ខ្ពង្ខនវិញ ដូចដលៃព្យាករណ៍បានទាយទុកជាមុន។
ហើយគាត់ក៏បានរស់នៅបន្តច្រើនឆ្នាំជាងសុតចេខាងជើងផងដែរ ដុប៊ីត Seleucus
Callinicus បានសម្លាប់នៅក្នុងការនិរទេស ដោយផ្តល់កំរិតសេចក្តីសេចក្តីរបស់ខ្ពង្ខន; រីឯ
Ptolemy Euergetes វិញ បានរស់រានមានជីវិតលើសគាត់ទៀតបួន ឬប្រាំឆ្នាំ»។ Uriah
Smith, Daniel and the Revelation, 250–252.

លក្ខខណៈពុទ្ធបរិយាយនៃក្បួនរួម ហើយដោយហេតុនេះនៃស្ថិតិច្ចាធន៍ផងដែរ គឺថា ដើម្បីបិទបញ្ចប់ការបង្កើតឡើងវិញនៃលទ្ធផលល្អឯក
នោះឧបសគ្គគតិសាស្ត្របីយ៉ាងត្រូវតែត្រូវបានយកឈ្មោះ។ ស្ថិតិច្ចាធន៍ទីមួយនៃក្បួន ងបរិបទបន្ទាប់ពីនគរបស់អាទិច្ចាធន៍ដែលបានបក្របក់
ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយ សលេយ្យេកុស នីកាទីរ
ដែលបានបង្កើតជាមធ្យមនាក់ដល់ពុទ្ធលមើ (ស្ថិតិច្ចាធន៍តុប្បង) មួយរយៈខ្លីរវាងឆ្នាំ 316 និង 312 មុន គ.ស. ខទីបុរាណនៃក្បួនដ៏អំពីការពិតនេះ នៅពេលដែលវាចង់ថា «ស្ថិតិច្ចាធន៍តុប្បងនឹងមានកម្រិតខ្ពស់ ហើយមុនាក់ក្នុងចំណោមមនុស្សរបស់គាត់ផង; ហើយគាត់នឹងមានកម្រិតខ្ពស់លើសគាត់»។ ពុទ្ធលមើគឺជាស្ថិតិច្ចាធន៍តុប្បង ហើយគាត់មានមធ្យមនាក់ (មុនាក់ក្នុងចំណោមមនុស្សរបស់គាត់) ដែលបានកំណត់ទុកជាមុនថាជាមុនាក់ក្នុងចំណោមមនុស្សខ្ពស់ជាងពុទ្ធលមើ ហើយយុលាចុងក្រោយនៃខទីបុរាណចង់ថា «ហើយនឹងមានអំណាចគ្រប់គ្រង; អំណាចគ្រប់គ្រងរបស់គាត់នឹងជាអំណាចគ្រប់គ្រងដ៏ធំមួយ»។ មធ្យមរបស់ពុទ្ធលមើ គឺសលេយ្យេកុស ត្រូវបានយកជាស្ថិតិច្ចាធន៍ទីមួយ។ ប៉ុន្តែ ដើម្បីបិទបញ្ចប់សលេយ្យេកុសក្នុងស្ថិតិច្ចាធន៍ គាត់ត្រូវតែផ្អែកលើខ្លួនចេញពីស្ថិតិច្ចាធន៍តុប្បងជាមុនសិន ហើយបន្ទាប់មកយកឈ្មោះតំបន់ភូមិសាស្ត្របីកន្លែង។

តំបន់ដំបូងដែលសលេយ្យេកុសបានយកឈ្មោះ គឺខាងកើត នៅឆ្នាំ 301 មុន គ.ស. បន្ទាប់មក គាត់បានយកឈ្មោះខាងលិច (ដែលបានស្ថិតិនៅក្រោមការកាន់កាប់របស់អ្នកស្រុកតំណែងរបស់កាសាន់ឌី) នៅឆ្នាំ 286 មុន គ.ស. ហើយបន្ទាប់មក គាត់បានយកទឹកដីទីបីរបស់គាត់នៅខាងជើង នៅពេលដែលគាត់បានយកឈ្មោះលីសីម៉ាកុស នៅឆ្នាំ 281 មុន គ.ស. ស្ថិតិច្ចាធន៍តុប្បងត្រូវបានបង្កើតឡើងវិញនៃលទ្ធផលល្អឯកនៅឆ្នាំ 281 មុន គ.ស.

សន្និសីទព្រះសង្ឃនៃក្បួនបង្កើតឡើងនៃពេលវេលាដោយស្ថិតិច្ចាធន៍តុប្បង បានកើតឡើងនៅឆ្នាំ 252 មុន គ.ស. បុរាណយុគក្រោយមក គឺនៅឆ្នាំ 246 មុន គ.ស. បរេនីស (ព្រះនាងខាងត្បូង) កូនបុរសរបស់នាង និងបរិវារទាំងអស់របស់នាង ត្រូវបានសម្លាប់។ បន្ទាប់មក ស្ថិតិច្ចាធន៍តុប្បងបានចាប់យកកូនបុរសរបស់ឡាអូឌីស គឺ សលេយ្យេកុស កាលីនីកុស ហើយនាំគាត់ត្រឡប់ទៅជាមួយខ្លួនកាន់បុរេសាសនា ដែលនៅទីនោះគាត់បានស្លាប់ដោយផ្តល់កំរិតលើសនេះ។ រជ្ជកាលរបស់ស្ថិតិច្ចាធន៍ខាងជើង មានចាប់ពីឆ្នាំ 281 មុន គ.ស. រហូតដល់ឆ្នាំ 246 មុន គ.ស. ដែលសម័យនេះពេលសាមសិបបុរាណ។

ស្ថិតិច្ចាធន៍ខាងជើងក្នុងជំពូកទីដប់មួយ បានយកឈ្មោះលើឧបសគ្គគតិសាស្ត្រចំនួនបី ដើម្បីបិទបញ្ចប់ការបង្កើតឡើងវិញនៃលទ្ធផលល្អឯក។ រួមហោរក៏បានយកឈ្មោះលើឧបសគ្គគតិសាស្ត្រចំនួនបី ដើម្បីបិទបញ្ចប់ការបង្កើតឡើងវិញនៃលទ្ធផលល្អឯក [សូមមើល ដានីយ៍លែ 8:9] ហើយរួមហោរក៏បានយកឈ្មោះលើឧបសគ្គគតិសាស្ត្រចំនួនបី ដើម្បីបិទបញ្ចប់ការបង្កើតឡើងវិញនៃលទ្ធផលល្អឯក [សូមមើល ដានីយ៍លែ 7:20]។ រួមសម័យទំនើបក៏យកឈ្មោះលើឧបសគ្គគតិសាស្ត្រចំនួនបី ដើម្បីបិទបញ្ចប់ការបង្កើតឡើងវិញនៃលទ្ធផលល្អឯក [សូមមើល ដានីយ៍លែ 11:40–43]។

ក្រោយពីគ្រូរមានបងកើតឡើងលើបល្ល័ង្ក
សុតចេតិយ្យនៃទិសខាងជើងមានគ្រប់គ្រងអស់រយៈពេលសាមសិបប្រាំឆ្នាំ។
ក្រោយពីគ្រូរមានបងកើតឡើងលើបល្ល័ង្ក រួមហោរមានគ្រប់គ្រងសម្រាប់ «មួយកាល»
(បរិយហុកសិបឆ្នាំ)។ ក្រោយពីគ្រូរមានបងកើតឡើងលើបល្ល័ង្ក
រួមហោរមានគ្រប់គ្រងសម្រាប់ «មួយកាល ពីរកាល និងពាក់កណ្តាលកាល»
(មួយពាន់ពីររយហុកសិបឆ្នាំ)។ ក្រោយពីគ្រូរមានបងកើតឡើងលើបល្ល័ង្ក
រួមសម័យទំនើបនឹងគ្រប់គ្រងសម្រាប់រយៈពេលនិមិត្តរូបសស្តិបពិរខ័
(ក៏គ្រូរមានកត់សម្គាល់ថា «មួយម៉ោង» ផងដែរ)។

បងស៊ីវិ វាយ មានជួនដំណឹងដល់យើងថា
«បុរេគតិសាស្ត្រជាច្រើនដែលមានកត់ត្រាទុកនៅក្នុង ដានីយ៍លៃ ជំពូក ១១
នឹងគ្រូរមានជួរឡើងមុតងទៀត»។ បន្ទាប់មក នាងមានដកស្រង់ខទី ៣១ ដល់ ៣៦
ហើយមានបុរសសន្តិថា
«ឈុតហេតុការណ៍ស្រដៀងនឹងអ្វីដែលមានពិពណ៌នានៅក្នុងពាក្យទាំងនេះ
នឹងកើតឡើង»។ នៅក្នុងខណៈនោះរួមហោរ (អំពើគ្រូរខ្មោចមើលបងកុំឱ្យវិនាស)
គ្រូរមាន «ដាក់តាំង» ឡើងលើបល្ល័ង្កកន្តៅឆ្នាំ ៥៣៨
ហើយបន្ទាប់មកវាមានបៀតបៀនប្រជាជនរបស់ព្រះអស់រយៈពេល «ជាច្រើនថ្ងៃ»
(មួយពាន់ពីររយហុកសិបឆ្នាំ) រហូតដល់ «សេចក្តីព្រះពិរោធ» ដំបូងគ្រូរមានបំពេញនៅឆ្នាំ
១៧៩៨។ បុរេគតិសាស្ត្រនៃខទី ៣១ ដល់ ៣៦
គ្រូរមានជួរឡើងមុតងទៀតនៅក្នុងខណៈមួយចុងក្រោយនៃជំពូក ១១
ប៉ុន្តែបុរេគតិសាស្ត្រនោះក៏គ្រូរមានបង្ហាញជាគំរូយ៉ាងពេញលេញច្បាស់លាស់នៅក្នុងខទី
៥ ដល់ ៩។

ការបងកើតឱ្យ Seleucus ឡើងកាន់តំណែងជាសុតចេតនាភាគខាងជើង នៅឆ្នាំ 281 មុន
គ.ស. សុរាបត្តនាឆ្នាំ 538។
ទាំងពីរនេះតំណាងឱ្យការឡើងគ្រងរាជ្យរបស់សុតចេតនាភាគខាងជើង
នៅចុងបញ្ចប់នៃការឈ្នះលើឧបសគ្គភូមិសាស្ត្រចំនួនបី។
រយៈពេលនៃការគ្រប់គ្រងរបស់សម្តេចហោរ គ្រូរមានបង្ហាញតាមរបៀបជាច្រើន៖
មួយពាន់ពីររយហុកសិបថ្ងៃ សស្តិបពិរខ័ គ្រា គ្រាទាំងឡាយ និងកន្លះគ្រា មួយចន្លោះ
និងបីឆ្នាំកន្លះ។ ការគ្រប់គ្រងរបស់ Seleucus មានរយៈពេលសាមសិបប្រាំឆ្នាំ
ហើយមួយភាគដប់ ឬដង្កាយមួយភាគដប់ នៃសាមសិបប្រាំ គឺបីឆ្នាំកន្លះ។
មួយភាគដប់នៃសាមសិបប្រាំឆ្នាំ ក៏គ្រូរមានបង្ហាញផងដែរថា “បីចុងប្រាំ” (3.5) ឆ្នាំ។
“បីឆ្នាំកន្លះ” គឺជានិមិត្តរូបនៃរយៈពេលនៃការគ្រប់គ្រងរបស់សម្តេចហោរ។

សូមប៉ាន់សម្រាប់ហោរមានទទួល “រដ្ឋសុលាប” របស់ខ្លួននៅឆ្នាំ 1798
នៃពេលដែលសុតចេតនាភាគខាងត្បូង គឺណាប៉ូឡេអុង បូណាប៉ាត (មានន័យថា
«បុត្រដ៏ល្អមានសំណាង»)
មានបញ្ជូនមន្ត្រីរបស់ខ្លួនឱ្យទៅចាប់សម្តេចហោរជាចំណាប់។ មួយឆ្នាំក្រោយមក
នៅឆ្នាំ 1799 សម្តេចហោរមានសុលាបក្នុងការនិរទេស
ដូចគ្នានឹងសុតចេតនាភាគខាងជើងឱ្យដល់ក៏គ្រូរមានសុតចេតនាភាគខាងត្បូងនាំទៅជាចំណាប់រួចរាល់។
សេនេយ្យកុស កាលីនីកុស មានសុលាបដោយផ្តល់កំរិតសេរី៖
ខណៈពេលជាចំណាប់រួចរាល់នៅអឺរ៉ុប។ សម្តេចហោរគឺជាអ្នកដ៏ល្អឈ្នះលើសត្រូវនោះ។ សត្រូវ
នោះតំណាងឱ្យបុរេនិរុត្តរយោងលើសម្តេចហោរមានបុរេបុរសដ៏មុនមុនចេតិច្ចកា

រសាតាំងរបស់ខុលួន។ សត្វនោះត្រូវបានសម្លាប់នៅឆ្នាំ 1798
ហើយសម្ភារៈចម្លងដែលបានជិះលើវា និងសំបុត្រផ្សេងៗ
បានស្លាប់មួយឆ្នាំក្រោយមក។ សលេយ្យេកុស កាលីនីកុស
បានស្លាប់ដោយធាតុពិលវិសេ (សត្វដែលគាត់បានជិះលើវា)។
ការដាច់បំបែករបស់សត្វចម្លងនៅឆ្នាំ 1798 និង 1799
ត្រូវបានផ្ទេរជាគំរូទុកជាមុនយ៉ាងពេញលេញ ដោយការដាច់បំបែករបស់សត្វចម្លងដើម្បីយ។

អ្វីដែលនាំឱ្យសត្វចម្លងត្រូវបានរកឃើញដោយសត្វចម្លងតូចៗដែលគាត់បានជិះ
គឺសន្ទនាសញ្ញាសន្តតិភាពមួយដែលត្រូវបានបំបែក
ដែលត្រូវបានកំណត់ដោយការបោះបង់បរេនីស (កូនកុម្មុយ៉ាតតូចៗ) ចោល
និងការស្លាប់របស់នាងជាបន្តបន្ទាប់ដោយដៃរបស់ឡាឌីស។
ណាប៉ូឡេអុងបានចូលទៅក្នុងសន្ទនាសញ្ញាសន្តតិភាពមួយរវាងហាងបដិវត្តន៍
និងរដ្ឋសម្ភារៈចម្លង នៅឆ្នាំ 1797។
សន្ទនាសញ្ញានោះត្រូវបានដាក់ឈ្មោះតាមទីក្រុងតូឡូនេទីណូ ក្នុងអានកូណា
បុរេសេអ៊ីតាលី ជាទីកន្លែងដែលសន្ទនាសញ្ញានោះត្រូវបានចុះហត្ថលេខា
រវាងបញ្ចប់ជាផ្លូវការនៃខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1798
នៅពេលដែលហាងបានចាប់សម្ភារៈចម្លងជាឈ្មួញ។
មូលហេតុដែលសន្ទនាសញ្ញានោះត្រូវបានលុបបំបាត់
គឺដោយសារកិច្ចខិតខំរបស់ហាងក្នុងការផ្តល់ព័ត៌មានបដិវត្តន៍របស់ខុលួន។

ឧតុមសេរីយ៉េ ឌុយហ្វូត (Duphot) របស់ណាប៉ូឡេអុង បានស្ថិតនៅទីក្រុងរ៉ូមក្នុងឆ្នាំ 1797
ជាជនកែប្រែនៃកម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាលសេដ្ឋកិច្ចហាង
ដែលត្រូវបានបញ្ជូនដោយគណៈរដ្ឋមន្ត្រីហាងឌីរិចទ័រ (Directory)
ដើម្បីជួយដល់ការកំណត់កាន់កាប់របស់បុរេសេអ៊ីតាលីនៅពេលនោះ។
គោលបំណងនៃសេដ្ឋកិច្ចហាងទៅកាន់បុរេសេអ៊ីតាលី
ដើម្បីមានវត្ថុមានរបស់ឧតុមសេរីយ៉េ ឌុយហ្វូត នៅទីក្រុងរ៉ូមផងដែរនោះ
គឺដើម្បីបំបែកទ្រព្យសាធារណរដ្ឋប្បវេណី ដែលជារដ្ឋបាលអាស្រ័យមានអាយុកាលខ្លីមួយ
ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយកម្មវិធីបដិវត្តន៍ហាងនៃលើឧបទ្វីបអ៊ីតាលី។
ក្នុងអំឡុងពេលនេះ ហាងបានចូលរួមយ៉ាងសកម្មក្នុងការគាំទ្រចលនាបដិវត្តន៍
និងការផ្តល់ព័ត៌មានឧតុមសេរីយ៉េ ឌុយហ្វូតទូទាំងទ្វីបអ៊ីតាលី។ នៅបុរេសេអ៊ីតាលី
ពួកគេបានស្វែងរកការផ្តល់របបរាជានិយម និងបង្កើតសាធារណរដ្ឋបាល
តាមគំរូសាធារណរដ្ឋហាង។

វត្ថុមាន និងសកម្មភាពរបស់ Duphot នៅក្នុងរ៉ូម
បានបង្កឱ្យមានការប្រឆាំងពីក្រុមអភិរក្សនិយម រួមទាំងអ្នកគាំទ្ររដ្ឋបាលសាធារណរដ្ឋបាល
និងពួកអភិជនមូលដ្ឋាន។ នៅខែធ្នូ ឆ្នាំ 1797
ក្នុងអំឡុងការប៉ះទង្គិចមួយរវាងកងទ័ពហាង និងអ្នកគាំទ្ររដ្ឋបាលសាធារណរដ្ឋបាល
ឧតុមសេរីយ៉េ Duphot ត្រូវបានផ្ទេរឈ្មោះ ហើយដោយហេតុនេះ លេសម្បាប់ណាប៉ូឡេអុង
ក្នុងការបញ្ជូនឧតុមសេរីយ៉េ Berthier
ទៅចាប់សម្ភារៈចម្លងដែលនៅឆ្នាំបន្ទាប់ ត្រូវបានបង្កើតឡើង។
សន្ទនាសញ្ញាសន្តតិភាពមួយដែលត្រូវបានរំលោភបំពានរវាងសត្វចម្លងភាគខាងត្បូង
និងសត្វចម្លងភាគខាងជើង បានផ្តល់ជាមូលហេតុជូនក្នុងបុរេវត្ថុសាស្ត្រទាំងពីរ
សម្រាប់សត្វចម្លងភាគខាងជើងត្រូវបានចាប់ជាឈ្មួញដោយសត្វចម្លងភាគខាងត្បូង។

ខគម្ពីរទីបំរើប្រធាននិយាយថា «នឹងនាំពួកពុទ្ធរបស់ពួកគេ ពុទ្ធនាំពួកមន្ត្រីក្នុងរបស់ពួកគេ និងគ្រូរៀនសម្រាប់គុតិមានតម្លៃរបស់ពួកគេ ដល់ផ្ទះវិទ្យាល័យ និងមាស ទៅជាល្បីល្បាញនៃអំណើពុទ្ធផងដែរ»។ នៅពេលបុគ្គលមើលឃើញគ្រូរៀនទៅអំណើពុទ្ធវិញ ដើម្បីបំពេញតាមខនៈ ជនជាតិអំណើពុទ្ធបានប្រទានដល់គាត់ថា «Euergetes» (អ្នកប្រទានគុណ) ជាការសរសើរចំពោះការងាររបស់គាត់ ក្នុងការប្រគល់រូបពុទ្ធ និងវត្ថុបុរាណរបស់ពួកគេឲ្យរៀបចំកិច្ច ដល់មុននេះគ្រូរៀនស្ថិតចេញតាមខាងជើងយកចេញពីពួកគេ។ នៅឆ្នាំ 1798 ការប្តូរនូវទីក្រុងរ៉ូមដោយជនបរទេសកម្មក៏បានចាប់ផ្តើម។ ក្នុងមួយថ្ងៃតែមួយប៉ុណ្ណោះ អ្នកប្រវត្តិសាស្ត្របានកត់ត្រាថា មានយានជំនិះទាញដោយសេះចំនួនប្រាំបីគ្រឿង ស្ថិតក្នុងរោងការយាមកាមយោធាយ៉ាងតឹងរឹង គ្រូរៀនយើងចេញពីទីក្រុងនោះ។

ក្នុងន័យនេះមានរូបចម្លាក់បុរាណ និងគំនូរសម័យរណសៅរ៍ជាចំនួនមហិមា ដល់ហាង ដាក់ពង្សក្រវាត់កាន់កាប់សរុបតាមសន្និដ្ឋានស្ថាប័នស្ថិតិភាពទូលំទូលាយនៃគ្រូរៀនបំពេញ។ ស្ថានសួគ៌លុបបំបាត់ទាំងនោះរួមមានក្រុមរូបចម្លាក់ Laocoon, Apollo Belvedere, The Dying Gaul, Cupid and Psyche, Ariadne on Naxos, Venus de' Medici និងរូបចម្លាក់មិនទាន់លើ Tiber និង Nile; រាយនភណ្ឌឧបាយ័តនៈ និងគំនូររបស់ Raphael រួមទាំង The Transfiguration, Madonna di Foligno, Madonna della Sedia, Santa Conversazione របស់ Titian; និងស្ថានសួគ៌ដ៏ធំធេងនៃទៀត។ រហូតដល់ប៉ុន្មានឆ្នាំបន្ទាប់មក ទ្រព្យសម្បត្តិដែលគ្រូរៀន បានរកឃើញនេះទើបគ្រូរៀនដាក់តាំងបង្ហាញនៅក្នុងសារមន្ទីរ Napoleonian ក្នុងវិមាន Louvre ដែលបានបើកនៅឆ្នាំ 1807។ ដូចដែល Ptolemy គ្រូរៀនលើកសរសើរដោយសារបានប្រគល់ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ជនជាតិអំណើពុទ្ធ នោះទ្រព្យសម្បត្តិដែលបាននាំចេញពីក្រុងរ៉ូមក៏គ្រូរៀនដាក់នៅក្នុងផ្ទះសារមន្ទីរដែលដាក់ឈ្មោះតាម Napoleon ផងដែរ។

ខណ្ឌទីបំរើដល់ទីបំរើប្រធាន
ជាសម្បត្តិបញ្ញត្តិដ៏ពេញលេញទៅនឹងបុរេវត្ថុសាស្ត្រដែលចាប់ផ្តើមនៅឆ្នាំ 538 ហើយបញ្ចប់នៅឆ្នាំ 1798 និង 1799។
វាសរុបគ្នាជាខណ្ឌទីសាមសិបមួយដល់ទីសាមសិបបួនមួយ
ដែលគ្រូរៀនតំណាងនៃក្នុងខណ្ឌទីបំរើមួយចុងក្រោយនៃពួកគេ
ដែលពិពណ៌នាអំពីការទទួលបានអំណាចឡើងវិញជាចុងក្រោយរបស់មហាសម័យទំនើប
ខណៈដែលវាយកឈ្នះឧបសគ្គបី ហើយនាំទីបំផុតដល់ទីបញ្ចប់របស់វា
ដោយគ្មាននរណាម្នាក់ជួយ។ បន្ទាប់មក ខណ្ឌទីដប់ និយាយអំពីបុរេវត្ថុសាស្ត្រនៃឆ្នាំ 1989។

ប៉ុន្តែក្នុងបុរេវត្ថុសាស្ត្រនេះគ្រូរៀនក៏បានកើតឡើង
ហើយនឹងប្រមូលផ្តុំក្នុងកម្រិតដ៏ធំធេងជាច្រើន; ហើយមុននឹងមកដាក់ជាមិនខាន
ហើយនឹងជន់លិច ហើយឆ្ងល់កាត់; បន្ទាប់មកគាត់នឹងគ្រូរៀនបំបាត់
ហើយនឹងគ្រូរៀនក៏បានកើតឡើង រហូតដល់បន្ទាយរឹងមាំរបស់គាត់។ ដានីយ៍លើ 11:10។

ការសម្រេចតាមបុរេវត្ថុសាស្ត្រនៃខែទីដប់នេះ ជាកំរិតសម្រាប់ដល់ឆ្នាំ ១៩៨៩
ពេលដែលសម្រេចហើយ ក្នុងសម័យនៃធាតុសម្រាប់ជាមួយ Ronald Reagan បាន «ជន់លិច» និង «ឆ្ងល់កាត់» សហភាពសូវៀត ដោយទុកសល់តែបន្ទាយរឹងមាំរបស់វា (រុស្ស៊ី)
ខណៈដែលសហភាពសូវៀត (USSR) បានរលាយហាត់ទៅនៃក្រុមយោធាកុតិការណ៍
Perestroika។

ហើយនៅក្នុងគ្រាចុងបញ្ចប់ សុតចេខាងត្បូងនឹងជំរុញប្រឆាំងនឹងគាត់
ហើយសុតចេខាងជើងនឹងមកប្រឆាំងនឹងគាត់ដូចជាខ្យល់កន្ទុក
ដោយមានទះសង្កត់ និងទ័ពសេះ និងនាវាជាច្រើន
ហើយគាត់នឹងចូលទៅក្នុងបណ្តាបុរេសេនាទាំងឡាយ ហើយនឹងជន់លិចហួសកាត់ទៅ។
ដានីយ៍លើ 11:40។

បុរេគុកិនខែទីដប់ តំណាងឲ្យការសងសឹកមួយចំពោះការដលៃសុតចេខាងជើងត្រូវបានសុត
ចេខាងត្បូងយកឈ្នះនៅឆ្នាំ 246 មុន គ.ស. ហើយក៏ជានិមិត្តរូបនៃការសងសឹកមួយចំពោះ
ការដលៃសុតចេខាងជើងត្រូវបានសុតចេខាងត្បូងយកឈ្នះនៅឆ្នាំ 1798 ផងដែរ។
ខែទីសីហាបាត់បង់ធុតិយជាមួយនឹងគ្រាចុងបញ្ចប់នៅឆ្នាំ 1798
នៃពេលដលៃសុតចេខាងត្បូង (ហាវងដលៃបុរេកាន់អធិជនឡើងវិញមិនមាន)
បានបង្កកប្តូរស្ថានភាពដល់សុតចេខាងជើង (អំណាចសុតចេហ្ម៉ាប) ហើយត្រូវបានបំពេញសម្ប
រចនាដោយការដួលរលំនៃសហភាពស្បៀតនៅគ្រាចុងបញ្ចប់ក្នុងឆ្នាំ 1989។
គ្រាចុងបញ្ចប់នៅឆ្នាំ 1798 ត្រូវបានតំណាងនៅក្នុងខែទីសីហាដោយយុលាថា
“ហើយនៅគ្រាចុងបញ្ចប់ សុតចេខាងត្បូងនឹងជំរុញប្រឆាំងនឹងគាត់”។ សញ្ញា “:”
ដលៃបំបែកផ្នែកក្នុងក្របខណ្ឌនៃខែទីដប់ បញ្ជាក់អំពី “គ្រាចុងបញ្ចប់” បន្ទាប់ គឺនៅឆ្នាំ
1989។ “ហើយសុតចេខាងជើងនឹងមកប្រឆាំងនឹងគាត់ដូចជាពុះក្នុង
ដោយមានទះចម្បាំង និងដោយមានទ័ពសេះ ហើយដោយមាននាវាជាច្រើន;
ហើយគាត់នឹងចូលទៅក្នុងបណ្តាបុរេសេនាទាំងឡាយ ហើយនឹងជន់លិច និងរលុងកាត់”។
យើងនឹងបន្តការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះនៅក្នុងអត្ថបទបន្ទាប់។

«គ្រប់ជាតិសាសន៍ទាំងអស់ដលៃបានឡើងមកលើឆាកនៃកម្ពុជាកាត
ត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យកាន់កាប់ទីកន្លែងរបស់ខ្លួននៅលើផែនដី
ដើម្បីប្រើឲ្យគេឃើញថា តើវានឹងបំពេញតម្រូវការរបស់ “អ្នកយាម និងព្រះបរិសុទ្ធ”
ឬទេ? ព្រះបន្ទូលទំនាយបានតាមដានការឡើងកាន់អំណាច
និងការដួលរលំរបស់អាណាចក្រធំៗរបស់ពិភពលោក—ហាប៊ីឡូន ម៉េនេ-ព័រស្ត ក្រិក និងរ៉ូម។
ចំពោះអាណាចក្រទាំងនេះនីមួយៗ ដូចជាចំពោះជាតិសាសន៍ដលៃមានអំណាចតិចជាងដលៃ
បុរេគុកិនសុតត្រូវបានកើតឡើងមុនដលៃយុទ្ធជាមួយទៀត។
នីមួយៗមានរយៈពេលនៃការសាកល្បងរបស់ខ្លួន នីមួយៗបានបរាជ័យ
ស៊ីវិលរឿងរបស់វាបានស្រុតសោយ អំណាចរបស់វាបានហត់បង់
ហើយទីកន្លែងរបស់វាត្រូវបានកាន់កាប់ដោយមួយផ្សេងទៀត។...»

«តាមរយៈការកើតឡើង និងការដួលរលំនៃបុរេជាតិសាសនា
ដូចដលៃបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់នៅលើទំព័រនៃព្រះគម្ពីរពិសេស ពួកគេត្រូវបានរៀនថា
សិរីល្អអនាគតរបស់វា និងខាងលើកិយសុទ្ធសាធ គុមានតម្កល់អ្វីឡើយ។ ហាប៊ីឡូន
ជាមួយនឹងអំណាច និងភាពរុងរឿងទាំងអស់របស់វា ដលៃពិភពលោករបស់យើងមិនដលៃ
បានឃើញសូម្បីតែមុននឹងកើតឡើងកាន់កាប់ពីពេលនោះមក—អំណាច
និងភាពរុងរឿងដលៃចំពោះមនុស្សស្រស់ស្អាតនោះ មើលទៅហាក់ដូចជាវិញមាំ
និងសុច្ឆន្ទៈយ៉ាងខ្ពស់—តើវាបានរលាយហត់ទៅយ៉ាងស្រស់គ្រប់ប៉ុណ្ណា! ដូចជា
«ផ្កានៃស្រែម្តៅ» វាបានវិនាសហត់ទៅហើយ។ ដូច្នេះ
អ្វីៗទាំងអស់ដលៃមិនមានព្រះជាម្ចាស់ឱ្យបានរបស់វា ក៏វិនាសហត់ទៅដូច្នេះដែរ។
មានតែអ្វីដែលជាប់គ្នាជាមួយនឹងព្រះហឫទ័យរបស់ទ្រង់
និងសម្បត្តិដែលបានរាប់បញ្ចូលនោះ ដលៃអាចសុច្ឆន្ទៈបាន។
គោលការណ៍របស់ទ្រង់ គឺជាប្រសិទ្ធភាពដលៃវិញមាំមិនប្តូរ

ដល់ពិភពលោករបស់យើងសុទ្ធាស់»។ Education, 177, 184.